

- ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
3. Концепція подальшого проведення пенсійної реформи в Україні (проект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
 4. Бойко М.Д. Право пенсійного забезпечення в Україні: навч. посіб. / М.Д. Бойко. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Атіка, 2006. – 354 с.
 5. Нечай А.А. Актуальні питання фінансового права: правові основи публічних накопичувальних фондів: монографія / А.А. Нечай. – Чернівці: Рута, 2004. – 376 с.
 6. Социальная политика: учебник / [под. ред. Н.А. Волгина]. – М.: Экзамен, 2005. – 736 с.
 7. Григоренко Є. Як у нас розвиваються недержавні пенсійні фонди / Є. Григоренко // Україна Business. – 2008. – № 12–13. – 20 березня. – С. 3–5.
 8. Лазебна М.В. Можливі підходи до регулювання процесів інвестування активів пенсійних фондів / М.В. Лазебна // Трансформаційні процеси у соціальній сфері: збірник наукових праць НАН України. Інститут економіки / [відп. ред. В.М. Новіков]. – К., 2003. – С. 52–58.
 9. Денисенко С. Державне регулювання рекламних послуг у сфері недержавного пенсійного забезпечення / С. Денисенко // Справочник економіста. – 2006. – № 1. – С. 12–14.
 10. Момотюк Л.Є. Роль недержавних пенсійних фондів у системі пенсійного забезпечення / Л.Є. Момотюк // Фінанси України. – 2006. – № 5. – С. 71–77.
 11. Ромоненко С. НПФ долають недовіру населення / С. Ромоненко // Бізнес-Консультант. – 2007. – № 1 (45). – С. 3–8.
 12. Яценко В. Пенсійна реформа: у пошуку здорового глузду та справедливості / В. Яценко // Дзеркало тижня. – 2005. – № 11(539). – С. 8–11.
 13. Офіційний сайт Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua>.

УДК 35.077.6

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ “ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ”

Тарабан С.В.

аспірант Харківського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентіві України,

Annotation

The basic directions of scientific research of concept of acceptance of administrative decisions are analysed. The generalized classification of administrative decisions which can be a basis for manufacturing recommendations from improvement of directions of formation of acceptance of administrative decisions.

Анотація

Проаналізовано основні напрями наукового дослідження поняття “прийняття управлінських рішень”. Узагальнена класифікація управлінських рішень, що може бути основою для вироблення рекомендацій з удосконалення напрямів формування прийняття управлінських рішень.

Ключові слова

Прийняття управлінських рішень, соціально-економічний розвиток регіону, державне управління.

I. Вступ

Удосконалення напрямів формування прийняття управлінських рішень зумовлює безліч факторів, які характеризують соціально-економічний розвиток регіону. Так, у першу чергу, посилення ролі прийняття рішень у процесі управління вимагає переходу від адміністративно-командних до ринко-

вих умов господарювання. До якості прийнятих рішень жорсткі вимоги висуваються через ускладнення економічних, виробничих, фінансових, політичних, соціальних, екологічних і технічних процесів, що позначається на збільшенні обсягів інформації, яку необхідно обробляти в процесі прийняття рішень.

Існуючий темп соціально-економічних процесів є одним з найважливіших факторів удосконалення системи прийняття управлінських рішень, що, у першу чергу, визначає вимоги до оперативності прийняття й реалізації управлінських рішень. Збільшення кількості наукових публікацій, присвячених аналізу рішень, удосконаленню методів прийняття рішень, свідчить про те, що цей науковий напрям є, безперечно, актуальним для сучасної науки державного управління й посідає стійке місце в науковій літературі.

Подальші дослідження сутності й змісту процесів прийняття рішень, аналіз факторів, що впливають на їх ефективність, удосконалення методів підготовки й прийняття рішень будуть сприяти вирішенню багатьох складних проблем регіонального розвитку в ринкових умовах.

Аналіз праць з теорії прийняття рішень, що стосуються різною мірою прийняття рішень у соціально-економічному розвитку регіону, показує, що без застосування системного підходу неможливе її об'єктивне дослідження, а отже, її теоретичне вирішення й практичне застосування.

Слід констатувати, що із цієї проблеми є ґрунтовна дослідна база. Особливий внесок у теорію прийняття рішень зробили такі вітчизняні й зарубіжні вчені, як В.Д. Бакуменко, Я.Г. Берсуцкий, С. Бир, Д. Дерлоу, А.О. Дегтяр, Р.Л. Кіні, Ю.Г. Лисенко, М. Мескон, В.Л. Петренко, Х. Райфа, Г. Саймон, Ф. Тейлор, О. Уайт, Р.А. Фатхутдінов, А. Фойль, Н.Г. Чумаченко та ін.

Проте, незважаючи на їх широкий спектр і не применшуючи вагомості й значущості внеску кожного з учених, слід зазначити, що теоретичні та практичні аспекти процесів прийняття управлінських рішень досліджені недостатньо.

II. Постановка завдання

Мета статті – проаналізувати основні тенденції дослідження сутності поняття “прийняття управлінських рішень” та з'ясувати підходи щодо узагальнення класифікації управлінських рішень.

III. Результати

Регулювання соціально-економічного розвитку відбувається шляхом прийняття та реалізації рішень. Відповідно, основною формою здійснення державного управління також є управлінські рішення. Саме через них виявляється цілеспрямованість державного управління [1, с. 85].

Управлінські рішення, які приймаються на рівні держави, можуть охоплювати все суспільство або найважливіші його сфери й регулювати поведінку всіх без винятку соціальних груп та окремих громадян [4, с. 86].

Рішення в системі державного управління дуже різноманітні, багаторівневі й мають різну владну силу. Одні з них приймаються на рівні вищих та центральних органів державної влади і спрямовані на вирішення найважливіших проблем держави, інші є проміжними або допоміжними і приймаються на рівні або в межах відповідного суб'єкта управління.

Слід звернути увагу на різну значущість останніх, у статті виділено й надалі широко застосовується поняття “управлінські рішення”.

Як зазначає В.Д. Бакуменко, треба розрізняти поняття “управлінські рішення”, “рішення” та “державно-управлінські рішення” (далі – ДУПР) [1, с. 19].

Так, під класом ДУПР розуміються всі управлінські рішення, що приймають вищі та центральні органи державної влади з метою визначення й реалізації державних цілей, стратегії їх досягнення, основних

функцій, державної політики, організації державної влади, а також вирішення інших проблем державного рівня [1, с. 20].

Це може бути визначення пріоритетів цілей та функцій держави в певний період її розвитку; розроблення, корекція й реалізація державної політики та її окремих складових; реформування структури органів державної влади; формування щорічних державних бюджетів та планів соціально-економічного розвитку; реформування системи державної служби тощо.

Практично в кожній науковій праці, що стосується теорії прийняття рішень, містяться оригінальні положення, які ґрунтуються на об'єктивних дослідженнях теорії й практики прийняття рішень. Однак через відсутність загальної думки у визначенні основних понять теорії прийняття управлінських рішень вважаємо за необхідне провести їх комплексний аналіз і виділити сукупність визначень, що найбільш точно характеризують основні моменти прийняття рішень у ринкових умовах. Аналіз поняття “прийняття рішень” потребує детального вивчення, а також уточнення визначення поняття “рішення”.

У своїй праці Д. Дерлоу відзначає, що “рішення – це пункт, у якому вибір робиться між альтернативними й, як правило, можливостями, що конкурують”. На наш погляд, наявність можливості вибору між альтернативами в процесі прийняття рішення безпечна, однак конкуруючі можливості є несистематичними, і мають імовірнісний характер.

У праці [4, с. 29] під рішенням розуміється “певний процес, що складається з ряду окремих актів і процедур”. Таке визначення є, на нашу думку, дуже загальним і не передає специфіки прийняття рішень у соціально-економічному розвитку регіону.

У більш конкретизованому ракурсі це поняття описане Р.А. Фатхутдіновим [7, с. 16], який під управлінським рішенням розуміє “результат аналізу, прогнозування, оптимізації, економічного обґрунтування й вибору альтернативи з безлічі досягнення конкретної мети системи”. Проте це визначення претендує на визначення бажаного результату в рамках системи менеджменту. Не в усіх випадках особа, яка приймає рішення, або суб'єкт управління для одержання рішення буде вдаватися до методів прогнозування, оптимізації й економічного обґрунтування. У деяких ситуаціях застосування цих методів є зайвим.

У праці [2, с. 17] під рішенням розуміється “результат розумової діяльності людини, що приводить до якого-небудь висновку або до необхідних дій, наприклад повна бездіяльність, розроблення якої-небудь дії або вибір дії з набору альтернатив і його реалізація”.

Це визначення є надлишковим, тому що повна бездіяльність і розроблення дії також входять у набір альтернатив.

У деяких джерелах поняття “управлінське рішення”, на наш погляд, не відображає повною мірою специфіку терміна. Так, у [5, с. 32] відзначено, що “управлінське рішення являє собою соціальний акт, підготовлений на основі варіантного аналізу й прийнятої в установленому порядку оцінки, що має директивне значення, містить постановку цілей і обґрунтування засобів їх здійснення, організовує практичну діяльність суб’єктів і об’єктів управління, спрямовану на досягнення зазначеної мети”.

Це визначення не претендує на універсальність через такі обмеження:

- у разі невизначеності середовища прийняття рішення варіантний аналіз виявляється непридатним;
- управлінське рішення не містить постановку цілей і обґрунтування засобів їх досягнення, рішення є чітким приписанням дій.

Д.Б. Юдин у праці [9, с. 18] під управлінським рішенням розуміє “творчий акт суб’єкта управління, що визначає програму діяльності колективу з ефективного вирішення назрілої проблеми на основі знання об’єктивних законів функціонування керованої системи й аналізу інформації про її стан”.

Позитивним моментом є інтеграція поняття “рішення” у діяльність соціально-економічної системи. Проте, виходячи із цього визначення, це поняття під творчим началом розуміє застосування досвіду, інтуїції й інших ненаукових методів прийняття рішень, що не може не вплинути на ефективність прийнятого рішення.

А.В. Ігнат’єва і М.М. Максимцов пропонують під управлінським рішенням розуміти “вибір альтернативи керівником у рамках його посадових повноважень, спрямований на досягнення цілей організації” [3, с. 119]. Іншими словами, управлінське рішення – це “концентроване вираження процесу управління на завершальній стадії”. Цей підхід заперечень не викликає, але в ньому розглянуто лише тісне коло застосування теорії прийняття рішень.

Е.А. Смирнов відзначає, що управлінське рішення “завжди має соціальний характер, оскільки колектив підприємства неявно впливає на процес його прийняття” [6]. При розгляді управлінського рішення в соціальному аспекті втрачаються або занижуються індивідуальні особливості його прийняття. Цей підхід можна вважати надлишковим, через те, що до завдань керівної ланки виробничого підприємства входить і підтримка його життєзабезпечення. Прийняття управлінського рішення є процесом

індивідуальним, а забезпечення стабільності соціально-економічної системи є лише одним із завдань суб’єкта управління.

У [6] під управлінським рішенням розуміється “творчий, вольовий вплив суб’єкта управління на основі знання об’єктивних законів функціонування керованої системи й аналізу інформації про її функціонування, що полягає у виборі мети, програми і способів діяльності колективу з розв’язання проблеми або зміни мети”.

Це визначення є досить громіздким, тому що Є.А. Смирнов спробував включити в нього також і послідовність етапів прийняття управлінського рішення.

Така безліч підходів до трактування понятійного апарату теорії прийняття рішень може викликати неоднозначну реакцію. З одного боку, велика кількість трактувань одного поняття свідчить про те, що наукова думка в цьому напрямі не стоїть на місці, а з іншого – таке становище показує недостатню опрацьованість цього поняття, тобто необхідність проведення подальших досліджень із цієї проблеми.

У загальному вигляді під рішенням будемо розуміти вибір однієї з ряду альтернатив у процесі досягнення поставленої мети. Під альтернативою розуміють один варіант дій, що виключає можливість реалізації іншого варіанта.

У [2, с. 21] під управлінським рішенням розуміється “творчий акт суб’єкта управління, у результаті якого визначається, які в цій фактичній або проєктованій виробничій обстановці варто почати дії, щоб вирішити проблему, що виникла в процесі діяльності керованого об’єкта”.

У теорії управління “управлінське рішення – вибір альтернативи, здійснюваної керівником у рамках його посадових повноважень і компетенції й спрямованої на досягнення цілей організації”, що є досить спірним [2]. Спірним також є твердження Б.М. Рапопорта, що рішення розглядає як процес, “у рамках певного періоду часу, протягом якого воно підготовляється, приймається й втілюється в життя” [5, с. 20]. Також у [5, с. 21] відзначено, що “управлінське рішення являє собою єдність процесу розроблення й одержання результату впровадження”. На наш погляд, вибір рішення є певним процесом, а саме рішення – результатом вибору із сукупності доступних альтернатив. Слід зазначити, що для суб’єкта управління інтерес становить не так рішення, як наслідки його реалізації.

З огляду на те, що кожна альтернатива є безліччю дій, реалізація яких сприяє виходу з проблемної ситуації, будемо розуміти під рішенням, набір дій, які спрямовані на

Держава та регіони

ліквідацію проблеми й ведуть до досягнення мети керованої системи.

Для успішної й ефективної реалізації в соціально-економічному розвитку регіону управлінське рішення має володіти сукупністю обов'язкових точно регламентованих характеристик (вимог):

- цільова спрямованість рішення;
- визначення плану реалізації рішення, а також списку виконавців рішення;
- несуперечність діючим державним, відомчим, регіональним і іншим положенням, нормативам та іншим подібним до регламентуючих документів;
- виділення зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на рішення;
- визначення місця конкретного рішення в динаміці вже прийнятих і планованих для прийняття рішень;

- дотримання правових норм прийняття рішення;
- досягнення найефективнішого результату діяльності;
- своєчасність рішення;
- адаптивність рішення.

Для виділення “вузьких місць” у системі прийняття рішень необхідно зробити класифікацію управлінських рішень, що може бути основою для вироблення рекомендацій з удосконалення напрямів формування прийняття управлінських рішень.

У науковій літературі розглянуті різні підходи до класифікації управлінських рішень [4, с. 185; 5, с. 67–77; 6, с. 196–202; 8, с. 17; 9, с. 30], узагальнивши які можна виділити ряд основних класифікаційних ознак, наведених у табл.

Таблиця

Класифікація управлінських рішень

Класифікаційна ознака	Рішення
за методологією взаємодії з об'єктом управління	традиційні
	системні
	ситуаційні
	соціально-етичні
	стабілізаційні
за характером прийняття	інтуїтивні
	засновані на судженнях
	раціональні
за ієрархією планування	оперативні
	тактичні
	стратегічні
за рівнем складності	прості
	складні
за рангом управління	верхнього
	середнього
	нижчого
за періодом реалізації	корткострокові
	середньострокові
	довгострокові
за організацією вироблення	індивідуальні
	групові
	колективні
за функціональною спрямованістю	економічні
	технічні
	соціальні
	екологічні та інші
за рівнем застосування інновацій	типові
	інноваційні
за наявністю інформації	детерміновані
	ризикові
	невизначені
за джерелом виникнення	регламентні
	ініціативні
за способом доведення до реалізації	письмові
	усні та інші
за кількістю альтернатив	бінарні
	стандартні
	багатоальтернативні
	безперервні

Слід зазначити, що деякі класифікаційні ознаки не потрапили в наведену таблицю, до них можна зарахувати твердість регламентації, широту охоплення, цілеспрямованість тощо.

IV. Висновки

Отже, у сучасний період в умовах трансформації ринкових відносин складаються об'єктивні фактори, що призводять до ускладнення завдань прийняття управлінських рішень. Сучасна соціально-економічна ситуація в Україні

характеризується досить високим рівнем складності відносин, невизначеності інформації про характеристики економічних об'єктів, динаміки процесів, що відбуваються. Розширюються масштаби соціально-економічної взаємодії, більш складними й розгалуженими стають економічні, фінансові, соціальні, інформаційні, технічні, організаційні зв'язки.

Відомо, що в сучасних умовах стрімко прискорюється темп суспільно-політичних процесів. Збільшення обсягів інформації, необхідної для використання в процесі прийняття управлінських рішень, зумовлює необхідність застосування нових методів і засобів їх опрацювання. Розвиток науки й техніки вимагає від органів державної влади інтеграції в процес управління якісно нових підходів до процесу прийняття управлінських рішень.

Управлінські рішення, прийняті органами державної влади, формуються в умовах жорстких обмежень, як природних, так і трудових, фінансових ресурсів. Перехід до ринкових відносин став причиною ускладнення економічних завдань в системі управління соціально-економічним розвитком.

Усі перелічені фактори, що характеризують соціально-економічне середовище розвитку регіону, висувають підвищені вимоги до якості управлінських рішень, оперативності їх прийняття й реалізації.

Література

1. Бакуменко В.Д. Формування державно-управлінських рішень: проблеми теорії методології, практики : монографія / В.Д. Бакуменко. – К. : Вид-во УАДУ, 2000. – 328 с.
2. Дегтяр А. Системний підхід до прийняття державно-управлінських рішень / А. Дегтяр // Вісн. Нац. ун-ту внутр. справ. – 2002. – Вип. 20. – С. 192–196.
3. Игнатъева А.В. Исследование систем управления : учеб. пособ. для вузов / А.В. Игнатъева, М.М. Максимцов. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 160 с.
4. Карданская Н.Л. Основы принятия управленческих решений : учеб. пособие / Н.Л. Карданская. – М. : Рус. деловая лит., 1998. – 288 с.
5. Раппопорт Б. Оптимизация управленческих решений / Б. Раппопорт. – М. : Теис, 2001. – 364 с.
6. Смирнов Э.А. Разработка управленческих решений: учеб. для вузов / Э.А. Смирнов. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 271 с.
7. Фатхутдинов Р.А. Разработка управленческого решения / Р.А. Фатхутдинов. – М. : ЗАО "Бизнес-школа "Интел-Синтез", 1998. – 272 с.
8. Цветков В.В. Державне управління: основні фактори ефективності (політико-правовий аспект) / В.В. Цветков. – Х. : Право, 1996. – 164 с.
9. Юдин Д.Б. Вычислительные системы теории принятия решений / Д.Б. Юдин. – М. : Наука, 1989. – 320 с.

УДК 338.43

ЗАВДАННЯ І ПРИНЦИПИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Тягушева О.Г.

Класичний приватний університет

Annotation

At the article certainly task, principles of strategic management of the system of education. Certainly maintenance of the program of strategy of development of the system of education and criteria of evaluation of efficiency of its activity.

Анотація

У статті обґрунтовано завдання і принципи стратегічного управління регіональною системою освіти. Визначено зміст програми стратегії розвитку регіональної системи освіти та критерії оцінювання ефективності її діяльності.

Ключові слова

Завдання, принципи, управління освітою, стратегічне планування, оцінювання.

I. Вступ

Сьогодні істотно змінюються вимоги до змісту регіональної системи освіти, її завдань і функцій. На перше місце висуваються завдання управління розвитком освітньої системи. Це означає, що регіональне управління освітою всім ходом реформ має забезпечуватись її розвитком. Ця ситуація є своєрідним об'єктивним викликом, що вимагає від сучасних керівників глибокого й усебічного переосмислення реалій, що склалися, самовизначення в постійно змінюваних умовах, розроблення та реалізації рішень, що забезпечують доцільні зміни у внутрішній будові регіональної системи управління для її адаптації до нових зовнішніх обставин діяльності.